

Franckesche Stiftungen zu Halle

De Fermento Pietistico, In doctrina & vita, brevis Commonefactio Joh. Georgii Sillenstedii.

Sillenstede, Johann Georg

[Erscheinungsort nicht ermittelbar], A.C. MDCCXXVIII

VD18 13484885

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-200226](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-200226)

DE FERMENTO
PIETISTICO,

In doctrina & vita,

brevis Commonefactio

JOH. GEORGII SILLENSTEDII.

A. C. MDCCLXXVIII.

158 M 47

Hauptbibliothek
des Waisenhauses

Verum illud verbum est, vulgo quod dici solet: *Conscientia mille testes*. Generosissimus & Summe Reverendus Dn. D. Krackevitzius hebdomade *Palmarum* pro suggestu graviter auditores monuerat, ut sibi a fermento falsarum doctrinarum hoc tempore indies magis magisque denuo propullantium, & a lectione librorum pravas opiniones incrustantium diligenter caverent. Penetrarunt verba Theologi celeberrimi sicut stimuli & tanquam clavi infixi animum J. Cti, qui Pietistarum Gryphiswaldensium patrocinium jamdiu Dissertatione publice edita suscepit. Existimavit se & clientes suos notari, non alio documento, quam quod a conscientia propria redargueretur. Nec mora, nec requies. Confestim in Programmate, quod more majorum in Festo Paschatis promulgandum erat, obstrepuit, pag. 4. sequentem in modum disserens. *Præcipuum Christianus verus orthodoxam nullis erroribus capitalibus fermentatam doctrinam religionis Christianæ renere debet. Attamen a temerario judicio hic abstinendum est. Sæpe numero fermentum doctrinæ piis & fidelibus ab impiis affingitur, illi ab his heresios & heterodoxia postulantur, damnantur. Ipse mundi Salvator omnis veritatis divina fons æque hæreticæ pravitatis & blasphemiae reus factus est, & quidem a Scribis, Phariseis, Sacerdotibus, qui in Judaica Ecclesia orthodoxissimi habebantur, & penes quos infallibilis potestas decernendi, quid religioni consentaneum esset, credebatur, uti pseudoorthodoxis jam tempore Jeremie persuasum erat, quos Propheta Jeremia*
Cap.

Cap. XVIII. 18. ita locutos proponit; nam non est peritura lex a Sacerdote, & consilium a sapiente, & verbum a Propheta. Non exiguam hæc speciem præferunt, sed si paulo penitius contempleris, haud parum fermenti in iis contineri animadvertes.

Docet Autor Programmaticis, Christianum verum orthodoxam nullis erroribus capitalibus fermentatam doctrinam tenere debere. Loquitur de debito. Annon vero Christianus verus errores in doctrina omnes fugere tenetur, siue capitales sint, siue minus? Tolerandum quidem in Christiano est & ferendum, si in errores præterfundamentales prolabatur, monendus tamen, erudiendus, urgendus, ut hos etiam errores abjiciat. Quemlibet etiam veri nominis Christianum per vulnera Christi Deum orare, par est, ut sibi levissimos etiam errores, quos ex infirmitate humana ipsemet non agnoscat, clementer cōdonare velit. Si secus se gerat, si existimet, parū in eo versari, num errores præterfundamentales foveat, si ejusmodi errores ne debito quidem ac officio veri Christiani quicquam detrahere opinetur, grave omnino salutis æternæ periculum incurrit. Parum fermenti, inquit Apostolus 1. Cor. V. 6. totam massam fermentat. Proinde parvus etiam & tenuis in religione error segniter otiose negligenter tractatus, & tandem contumaciter defensus, universam doctrinam corrumpere valet: quemadmodum, parva scintilla magnum sæpe incendium excitavit. In Libris Ecclesiarum nostrarum Symbolicis non modo fundamentum fidei recte tra-

ditur, sed & multa, quæ per se fundamentum illud hæud tangunt, ex Verbo DEI egregie proponuntur. Qui jam in libros Symbolicos jurandum præstitit, annon peccat graviter, & a debito veri Christiani recedit, in præterfundamentalibus ab iis contra juramenti fidem recedens?

Atemerario judicio abstinendum esse libentissime fateor. Sed temerarium judicium non peregit Vener. Krackevitzius, ab erroneis concionibus & libris circumspicte cavendum monens. Quin & temerarium non est judicium, quando Gryphiswaldiæ hodie fermentum falsæ & in fundamentum fidei injuriæ doctrinæ spargi affirmatur. Rasmeyeri Socinizantes hypothesen in omnium oculos incurrunt. Balthasarem a Buddeo seductum, Pelagianas & Donatisticas in articulo de Theologia irrogenitorum hypothesen fovere, nemo ignorat. Dnum D. Gebhardi cognatione Breithaupti & affinitate Balthasaris permotum, Pietismo defendendo excusando palliando operam dare, apertissime constat. Quin & Haferungio, studii sacri apud Wittenbergenses publicæ nunc pernicipi & pesti ansam præbuit, Ecclesiam de fide in ipso actu justificationis operosa hypothesin ex orco revocandi. Nam ad Dnum D. Gebhardi in impio suo meletemate publice provocat. Autorem Programmatum non fugit, Rasmeyerum instituisse diebus Dominicis conventicula Collegiorum pietatis titulo superbientia, nec nisi invitum & reluctantem Regii Consistorii jussu
ab

iis destitisse. Hæc vero conventicula quantum Ecclesiæ & antiquissimis temporibus & nostra ætate damnum ac malum dederint, obscurum, haud est. Impp. Arcadius & Honorius *conventicula illicita etiam extra ecclesiam in privatis ædibus celebrari pie prohibuerunt, l. 15. de Episc. & Cler.*

Pharisæi Pietistarum majores fuerunt. Jactabant sanctitatem & perfectionem peculiarum, videri volebant legem servare, contemnebant alios, & indignabantur Christo falsas eorum doctrinas, & clandestinam impietatem ac hypocrisin detegenti. *Adversarii Jeremia orthodoxiam ejus infensis animis prosequebantur, & spiritu persecutionis agitabantur, qui in hodiernos etiam Pietistas transit, & in Bibliopolas & in ipsos Ministros Christi sæviens, prout recentissima in Saxonia superiori exempla ostendunt.*

Incomparabilis Gerhardi versus: *Qui studium hoc ævo pietatis gnaviter urget &c.* a Pietistis prorsus immerito obtenduntur. Gerhardus studium pietatis gnaviter urgebat, sed Pietistæ amiculo pietatis *carnales affectus suos, invidiam, vindictam, superbiam, ambitionem, occultant & tegunt.* Gerhardus Weigelianis & Rosæcrucianis mascule restitit, & *gloriam Dei per corruptelas Weigelianas labefactari*, cordate, perspicue, solide, & gravi cum Zelo ostendit, vid. Disput. Ien. p. 815. usque 992. E contrario Spenerus Pietistarum Patriarcha, de Weigelio interrogatus, aperte eum & palam rejicere detrectavit, frigidè

de respondens, er habe sich Weigelii und seiner
Schriften nicht anzunehmen (vid. Rettung wider
Hn. D. Pfeiffern p. 318. 319.) ne videlicet Wei-
gelianos nimis offenderet, sed eorum etiam ac-
cessionem factionem suam sectamque adaugeret.
Gerhardus Chiliafium detestatus est, Pietista
vel Chiliafium suum faciunt, vel si non am-
plectantur, tamen Spenerum aliosque Chi-
liafmi propugnatores in fratrum numero ha-
bent.

Inter *Henricum Müllerum Lutkemannumque*
ac Spenerum & Speneristas, magnum discrimen
intercedit. Præstitisset tamen, B. Mayerum
Præfationem suam ad Postillas eorum paulo
cautius concinnasse. Erat tunc Theologus ju-
venis, nondum experientia rerum sacrarum
satis firmatus. Ignorabat etiam procul dubio
eo tempore, non adeo pio fuisse animo Lutke-
mannum, quippe qui errorem suum, *Christum*
mortis tempore verum hominem non fuisse, rejicere
noluit, propterea quod vocationem Guelpher-
bytanam nactus esset, vid. B. Grapii Evangelia
sches Klostock p. 510. Cur autem Programma-
tis Autor B. Mayeri Zelum contra Spenerum &
Speneristas, in cathedra, in suggestu, ac in tot
solidissimis scriptis demonstratum non potius
commendat, quam Præfationem istam juveni-
li ætate minus circumspecte compositam? *Gra-
vissimis sane obtestationibus periculum purioris do-
ctrinae*, quod a Pietistis imminet, summo jure
cum alibi tum in Homilia, das mit dem weinenden
Jesu bitterlich weinende Jerusalem, insonuit. Sed
ita

ita multis solenne est, ut sputa magnorum virorum avide lingant, ab esca autem cœlesti in eorum scriptis obvia fastidiose abhorreant.

Quæ de *innocente loquendi formula* p. 6. subjicit, fortasse phrasin ipsius respiciunt, qua in Pentecostali proximi anni Programme, *Spiritus S. modum procedendi in cœlesti Academia didicisse* scripsit. Ea vero innocens non est, sed æterna Spiritus S. omniscientiæ adversatur. Interim Programmatista ob eam non erit hæreticus, si eam pertinaciter non defendat, etiamsi *enasse* ejus in rebus Divinis *in*scitiæ documentum præbeat. Quod si vero eam pertinaciter tueri aggrediatur, *heterodoxiæ notam* haud effugiet.

Non satis esse, fermentum doctrinæ expurgare, sed vitam etiam Christianorum a fermento intaminatam esse debere, vere pronuntiat. Utinam vero & falsæ doctrinæ & vitæ minus Christianæ fermentum ex animis suis Pietistæ expurgarent! Est alicubi (non tamen Gryphiswaldiæ) JCrus, quem Pietistæ dignum censuerunt, cui de sacris controversiis judicium ferendi provincia demandaretur. Is triobolare scortum in deliciis habuit, in ædes suas admisit, a conjuge & liberis obtestationibus gravissimis frustra rogatus, ne tantam existimationi suæ maculam inureret. Itaque expelli per vim scortum, atque sic expurgari turpe fermentum oportuit. Est Gryphiswaldiæ nonnemo: quis & qualis sit, commemorari nil, attinet. Ille in æde sacra conciones audiens cum offendiculo aliorum caput subinde quassat, & spueri allaborat, cum tamen
spu-

ipsum non emittat. Hi mores non decent in-
ter auscultationem verbi Divini Christianum,
multo minus Virum, in cujus exemplum alios
intueri par est. In Saxonia est nonnemo, qui
sacro officio fungitur, & *jugum* Pietisticum ani-
mo circumfert. Hic intra tres anni quadran-
tes semel ad Sacram Cœnam accessit, imme-
mor Catechismi majoris, in quo recte inculca-
tur, *tam diuturna sui a Sacramento alienatione in-*
dies singulos etiam atque etiam frigidiore & barba-
riore evadere, p. 562. Talia & innumera alia,
quæ in Sanctulis de grege fanaticorum quotidie
conspiciuntur, pertinent ad fermentum vitæ,
omni studio expurgandum.

